

วงษ์ไม้ : ประวัติและบทบาทในการบรรเลงประกอบพระราชพิธีกล่อมช้าง

นายสมบุรณ์ บุญวงษ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-331-708-2

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

WONG KHUB MAI : HISTORY AND ROLE IN ROYAL ELEPHANT LULL

SOMBOON BOONWONG

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Thai Music

Department of Thai Music

Graduate School

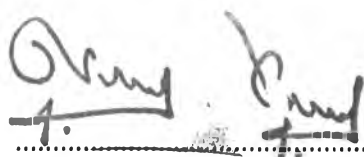
Chulalongkorn University

Academic Year 1998

ISBN 974-331-708-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ วงจับไม้ : ประวัติและบทบาทในการบรรเลงประกอบ
พระราชพิธีกล่อมช้าง
โดย นายสมบูรณ์ บุญวงษ์
ภาควิชา ดุริยางคศิลป์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

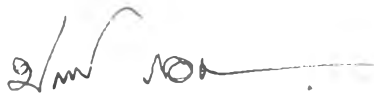
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

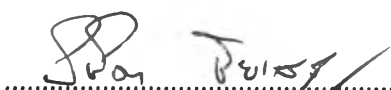
ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.บุษกร สำโรงทอง)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

สมบูรณ บุญวงษ์ : วงขับไม้ : ประวัติและบทบาทในการบรรเลงประกอบพระราชพิธีกล่อมช้าง (WONG KHUB MAI : HISTORY AND ROLE IN ROYAL ELEPHANT LULL) อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผือก, 156 หน้า. ISBN 974-331-708-2.

วงขับไม้ เป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบพระราชพิธีสมโภชช้างสูงของไทยมาแต่โบราณ เป็นวงต้นแบบของวงมโหรี เกิดขึ้นราวสมัยอยุธยา

พระราชพิธีกล่อมช้าง เป็นพระราชพิธีสำคัญของราชสำนักไทยที่เกิดขึ้นจากคติความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์ในเรื่องที่เกี่ยวกับช้างเผือก ในพิธีการนี้วงขับไม้เป็นวงดนตรีที่มีบทบาทอย่างมาก โดยบทบาทดังกล่าวมีความชัดเจนตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 2) จนถึงปัจจุบัน

วงขับไม้ของกรมศิลปากรนับได้ว่าเป็นวงขับไม้ที่บรรเลงในพระราชพิธีกล่อมช้างวงเดียวที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในการบรรเลงที่ได้รับการสืบทอดมาโดยตรงจากวงขับไม้ในสมัยรัชกาลที่ 7 และยึดถือระเบียบวิธีในการบรรเลงเป็นรูปแบบมาตรฐานที่สมบูรณ รวมทั้งมีการนำเสนอผลงานการบรรเลงที่เด่นชัดในปัจจุบัน เป็นเหตุให้ผู้วิจัยเลือกวงขับไม้ของกรมศิลปากรเป็นวงกรณีศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับบริบทสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระราชพิธีกล่อมช้าง ประวัติความเป็นมา และบทบาทการบรรเลงของวงขับไม้ ตลอดจนระเบียบวิธีการบรรเลง การสืบทอด และอัตลักษณ์ของเพลงที่ใช้บรรเลงในวงขับไม้ของกรมศิลปากร

ผลการวิจัยพบประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับวงขับไม้ ดังนี้

1. วงขับไม้เป็นวงดนตรีที่เกิดขึ้นจากแนวคิดด้านคติความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์
2. อัตลักษณ์ในการบรรเลงของวงขับไม้แสดงให้เห็นถึงการประสานประโยชน์ระหว่างกันของผู้บรรเลง จนเกิดเป็นเอกภาพในท่วงทำนองเพลง
3. วงขับไม้เป็นวงดนตรีที่มีการเลือกใช้กลุ่มเพลงและระดับเสียงได้เหมาะสมกับการบรรเลงในพิธีประเภทขับกล่อม
4. วงขับไม้เป็นวงดนตรีที่เหมาะสมสำหรับผู้ชายบรรเลง โดยเฉพาะผู้ขับ เนื่องจากธรรมชาติของเสียงผู้ชายมีระดับเสียงที่เหมาะสมกับวงนี้มากที่สุด
5. ช้างเผือกเป็นสัตว์ที่หายาก ทำให้การประกอบพระราชพิธีกล่อมช้างมีไม่บ่อยนัก ยังผลให้บทบาทการบรรเลงของวงขับไม้ลดน้อยลงตามไปด้วย

ภาควิชา อธิษฐาน บุญวงษ์
สาขาวิชา อธิษฐาน บุญวงษ์
ปีการศึกษา 2541

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา อ.ปกรณ์ รอดช้างเผือก
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C3971963735 : MAJOR THAI MUSIC
KEY WORD: WONG KHUB MAI

SOMBOON BOONWONG : WONG KHUB MAI : HISTORY AND ROLE IN ROYAL ELEPHANT
LULL. THESIS ADVISOR : PAKORN RODCHANGPII UEN, 156 pp. ISBN 974-331-708-2.

Wong Khub Mai is the ensemble for Royal ceremony of Thailand since ancient time. It is the root ensemble of Mahori in Ayudhaya period.

The Royal elephant lull is an important Thai Royal ceremony which derived from Brahminism about white elephant's belief. Wong Khub Mai plays an important role in this ceremony, clearly settles down since the early Radanakosin period (King Rama II) until present time.

Wong Khub Mai of the Fine Arts Department is the only ensemble in existence today. It is composed of the experts in performing which is derived directly from Wong Khub Mai in Rama VII reign. They keep all the performance strictly to the original form, and still in function. These are reasons that have drawn my intention to choose Wong Khub Mei of the Fine Arts Department as case study.

The purpose of this research was to study about important context concerned with Wong Khub Mai : history and role in Royal elephant lull including methodology, inheritance and character of song used in Wong Khub Mai of the Fine Arts Department.

The result is found significantly as follow :

1. Wong Khub Mai has originated idea from Brahminism.
2. The character of Wong Khub Mai methodology showed the harmony of player as occurred in the melodic unity.
3. Wong Khub Mai is the ensemble which shows the suited selection of songs and tonality in Royal lull.
4. Wong Khub Mai is the ensemble which is suited mostly to men, particularly the vocalist because of the nature of men's pitch.
5. White elephant is very rare, so Royal elephant lull is not frequently performed and the role of Wong Khub Mai has also become leaser.

ภาควิชา ดุริยางคศาสตร์
 สาขาวิชา ดุริยางคไทย
 ปีการศึกษา 2541

ลายมือชื่อนิสิต [Signature]
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา [Signature]
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม -

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาอย่างยิ่งจากบุคคลต่อไปนี้

กราบขอบพระคุณอาจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้คำปรึกษามาตั้งแต่ต้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิจิต ชัยเสรี ที่กรุณาให้คำแนะนำ คำปรึกษา และแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของงานเขียนฉบับนี้ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญกร สำโรงทอง ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

กราบขอบพระคุณอาจารย์ศิลาปี ตราโมท อาจารย์แจ้ง คล้ายสีทอง อาจารย์ทวัช รอดทัศนาศนา อาจารย์จิรัช อัจฉรงค์ อาจารย์สมชาย ทับพร อาจารย์ปิ๊บ คงลาขทอง อาจารย์นัฐพงศ์ โสวัตร อาจารย์ลำยอง โสวัตร อาจารย์อัมพร โสวัตร อาจารย์เลอเกียรติ มหาวินิจฉัยมนตรี อาจารย์ขำคม พรประสิทธิ์ ที่กรุณาให้ข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอขอบคุณอาจารย์ประยุทธ ไทขธานี ที่กรุณาช่วยเหลือด้านการพิมพ์และจัดรูปเล่มของวิทยานิพนธ์

คุณประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ของงบังเกิดแก่ครูทางดุริยางคศิลป์ไทยทั้งที่ยังมีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้วทุกท่าน ในฐานะที่ท่านได้สร้างสรรค์ผลงานอันทรงคุณค่าให้แก่ชาติ ทำให้อนุชนรุ่นหลัง ได้ทำการศึกษาสืบต่อกันมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 บริบทสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระราชพิธีกล่อมช้าง.....	8
บริบทเกี่ยวกับช้าง.....	8
พระราชพิธีสำคัญที่เกี่ยวข้อง.....	19
ลักษณะคำประพันธ์ที่ใช้ในพระราชพิธีกล่อมช้าง.....	21
บทที่ 3 ประวัติและบทบาทในการบรรเลงประกอบพระราชพิธีกล่อมช้าง.....	29
ประวัติความเป็นมาของวงขับไม้.....	29
บทบาทการบรรเลงของวงขับไม้ในพระราชพิธีกล่อมช้าง.....	33
ระเบียบวิธีการบรรเลง.....	37
การสืบทอด.....	46
บทที่ 4 วิเคราะห์เพลงขับไม้กล่อมช้าง.....	49
ประวัติเพลงขับไม้กล่อมช้าง.....	49
อัตลักษณ์เพลงขับไม้กล่อมช้าง.....	54
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ.....	131
รายการอ้างอิง.....	134
ภาคผนวก.....	137
ประวัติผู้เขียน.....	156